

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษา วันที่ 30 พฤศจิกายน 2515 ทรงมีพระราชดำรัสว่า... ขณะนี้รู้สึกกันทั่วไปว่ามีปัญหาเยาวชนในบ้านเมืองมากขึ้น เนื่องจากเหตุหลายกระแส ความจริงเยาวชนมิได้ต้องการที่จะทำตัวให้ยุ่งยากแต่อย่างใด แต่โดยเหตุที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร และขาดที่พึ่ง ขาดผู้ที่จะให้ความรู้ ให้คำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสม เขาจึงต้องกลายเป็นบุคคลที่เป็นปัญหาแก่สังคม เป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลายผู้เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ที่ต้องช่วยเหลือเขาด้วยหลักวิชาและความสามารถ ทุกคนได้เรียนวิชาการแนะนำมาแล้ว ควรจะได้นำหลักการมาปฏิบัติเพื่อให้เยาวชนได้รับประโยชน์อันแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแนะนำทางความประพฤติและจิตใจซึ่งสำคัญมาก ขอให้เพียรพยายามปลูกฝังความรู้ ความคิดที่ปราศจากโทษให้แก่เขาโดยเสมอหน้า แนะนำอบรมด้วยเหตุผลและด้วยความจริงใจ ประกอบด้วยความเมตตาปราณี สงเคราะห์อ่อนนุเคราะห์ และนำไปสู่ทางที่ถูกที่เจริญ เยาวชนก็จะเกิดความมั่นใจและมีกำลังใจที่จะทำความดี เพื่อจักได้มีอนาคตที่มั่นคงแจ่มใสในวันข้างหน้า... (มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย และ มูลนิธิสคสรี-สฤษดิ์วงศ์, 2542, หน้า 116) และปัญหาการบริหารจัดการแนะแนวที่ยังไม่สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วนตามภาระหน้าที่ที่กำหนด ขาดการประสาน การส่งต่องาน บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการแนะแนวมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการมีบทบาทในการดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่ผู้เรียน สถานศึกษามีปัญหาขาดสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่จำเป็นต่อการแนะแนว ขาดการประสานงาน ประสานสัมพันธ์งานแนะแนวระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชน (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 4)

จากพระบรมราโชวาท และข้อความของกรมวิชาการ ซึ่งให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นของการแนะแนว ที่จะต้องดำเนินการในสถานศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ เป็นไปตามเจตนารมณ์ ของหลักสูตร และจุดหมายของการจัดการศึกษาต่อไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับจุดหมายของการจัดการศึกษาโดยทั่วไป ที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข นักการศึกษา นักปราชญ์ นักคิด นักบริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เรียน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข สรุปสาระสำคัญ ดังนี้

คนดี คือคนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจ และพฤติกรรมที่แสดงออก

คนเก่ง คือคนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ ทันเทคโนโลยี ทันโลก มีความเป็นไทย สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ และทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเอง สังคม และประเทศชาติได้

คนมีความสุข คือคนที่มีสุขภาพกายและใจดี เป็นคนร่าเริง แจ่มใส ร่างกายแข็งแรง จิตใจเข้มแข็ง มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรักต่อทุกสรรพสิ่ง มีอิสรภาพ ปลอดภัยจากการตกเป็นทาสของอบายมุข และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 1)

การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ท่ามกลางสภาพสังคมปัจจุบัน นับเป็นสิ่งยากยิ่ง โดยเฉพาะในยุคที่สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมส่งผลกระทบโดยตรง และโดยทางอ้อมต่อการดำเนินชีวิตของคนทุกเพศ ทุกช่วงวัยของชีวิต ปัญหาสังคมได้ทวีความซับซ้อน รุนแรงขึ้นทุกขณะ ปัญหาเหล่านี้มีสาเหตุสำคัญคือ บุคคลไม่รู้จักตนเองและสภาพแวดล้อมที่ดีพอ ขาดทักษะในการตัดสินใจแก้ปัญหา และไม่สามารถปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ซึ่งจำเป็นที่สถานศึกษาต้องใช้กระบวนการแนะแนวเป็นกลไกสำคัญในการป้องกัน ช่วยเหลือ ส่งเสริม พัฒนาผู้เรียนตั้งแต่เยาว์วัย เพราะจุดมุ่งหมายของการแนะแนวเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างเสริมผู้เรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตน มีทักษะการดำเนินชีวิต มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ศีลธรรม จริยธรรม รู้จักเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา รู้จักคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาในช่วงวิกฤต วางแผนการศึกษาต่อ และการพัฒนาตนสู่โลกอาชีพ และการมีงานทำ รวมทั้งดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ยังกำหนดให้เป็นหน้าที่ของทุกสถานศึกษาที่จะต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมแนะแนวและกิจกรรมนักเรียนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์การเรียนรู้ให้กว้างขวาง หลากหลาย ทั้งด้านวิชาการและ

ด้านอาชีพ ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ซึ่งนำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยอย่างมีความสุข มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษาในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการบริหารการแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ว่ามีปัญหาคืออะไรบ้าง อยู่ในระดับใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารการแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และของครูที่รับผิดชอบงานแนะแนว ในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว ใน 5 ด้าน คือ

- 1.2.1 การบริหารจัดการแนะแนว
- 1.2.2 การบริหารบุคลากรแนะแนว
- 1.2.3 การเสริมประสิทธิภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้โดยใช้หลักการแนะแนว
- 1.2.4 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม
- 1.2.5 การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานแนะแนวของโรงเรียนในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ดังต่อไปนี้

1.3.1 ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพิจารณาการจัดกิจกรรมแนะแนวให้นักเรียนโรงเรียนในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของการแนะแนว

1.3.2 ผลการวิจัยจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานแนะแนว ได้มีความเข้าใจถึงปัญหาด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมแนะแนวของโรงเรียนในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหาการบริหารการแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และของครูที่รับผิดชอบงานแนะแนว ในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงตรา เขต 1 โดยยึดกรอบการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งงานออกเป็น 5 ด้าน คือ การบริหารจัดการแนะแนว การบริหารบุคลากรแนะแนว การเสริมประสิทธิภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้ โดยใช้หลักการแนะแนว การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม และการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบงานแนะแนว ในปีการศึกษา 2548

1.4.2 ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่รับผิดชอบงานแนะแนว ในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงตรา เขต 1 จำนวน 58 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา 58 คน ครูที่รับผิดชอบงานแนะแนว 58 คน รวม 116 คน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ ศึกษาจากประชากรทั้งหมด

1.4.3 ตัวแปรที่ศึกษา

- 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ ตำแหน่ง จำแนกเป็น
 - (1) ผู้บริหารสถานศึกษา
 - (2) ครูที่รับผิดชอบงานแนะแนว
- 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาการบริหารการแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษา 5

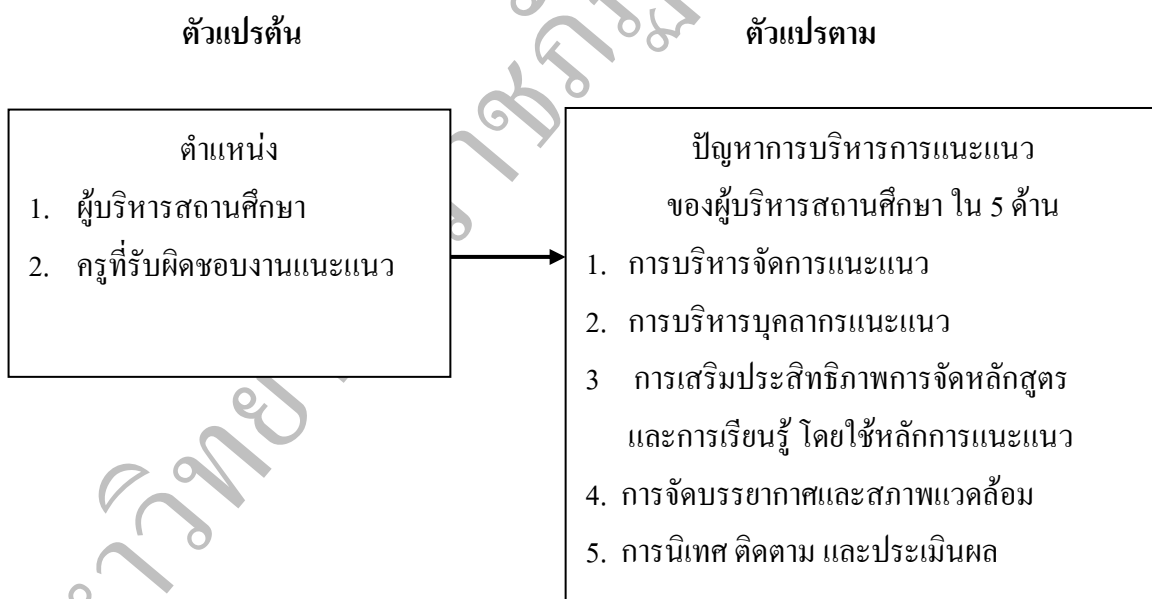
ด้าน คือ

- (1) การบริหารจัดการแนะแนว
- (2) การบริหารบุคลากรแนะแนว
- (3) การเสริมประสิทธิภาพการจัดหลักสูตร และการเรียนรู้โดยใช้หลักการแนะแนว
- (4) การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม
- (5) การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้วิจัยปัญหาการบริหารการแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และของครูที่รับผิดชอบงานแนะแนว ในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขียงเทรา เขต 1 โดยยึดกรอบกระบวนการดำเนินงานบริหารจัดการแนะแนว 5 ด้าน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 93) คือ

1. การบริหารจัดการแนะแนว
2. การบริหารบุคลากรแนะแนว
3. การเสริมประสิทธิภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้ โดยใช้หลักการแนะแนว
4. การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม
5. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

ภาพ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.6.1 ปัญหาการบริหารการแนะแนว หมายถึง อุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติงานแนะแนว ได้แก่

1) การบริหารจัดการแนะแนว หมายถึง การแสดงภารกิจตามหน้าที่ของผู้บริหารที่กำหนดไว้ เกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง สามารถเลือกและตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งมีบริการต่างๆ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านงานบริการรวบรวมข้อมูลนักเรียนรายบุคคล ด้านงานบริการสนเทศ ด้านงานบริการให้คำปรึกษา ด้านงานบริการจัดวางตัวบุคคล ด้านงานบริการติดตามผล และมี 3 ประเภท ได้แก่ แนะนำด้านการเรียนหรือการศึกษา แนะนำด้านอาชีพ และแนะนำด้านชีวิตและสังคม

2) การบริหารบุคลากรแนะแนว หมายถึง การบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานแนะแนว

3) การเสริมประสิทธิภาพการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้โดยใช้หลักการแนะแนว หมายถึง การจัดบูรณาการหลักการแนะแนวในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในการพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้ได้มากที่สุด ใช้เวลาคุ้มค่าที่สุด

4) การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม หมายถึง การดำเนินการควบคุมบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้ น่ายู่น่าเรียน

5) การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะ ติดตามผลงานที่ดำเนินการไปแล้ว เพื่อตรวจสอบดูว่างานประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปปรับปรุง พัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.6.2 ตำแหน่ง หมายถึง ผู้ที่รับผิดชอบในหน้าที่ แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1) ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษาของโรงเรียนในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 1

2) ครูที่รับผิดชอบงานแนะแนว หมายถึง ครูซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน โดยได้รับมอบหมายงานด้านแนะแนว ของโรงเรียนในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 1

3) โรงเรียนในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 1 หมายถึง โรงเรียนที่มีที่ตั้งอยู่ในอำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะเขิงเทรา เขต 1